

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента
Барановської Ірини Георгіївни
на дисертаційне дослідження **Усової Ганни Анатоліївни**
на тему «Вокальна підготовка майбутніх бакалаврів музичного
мистецтва України і Китаю за компаративним підходом»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Розвиток технологій, глобалізація та мультикультурне середовище створюють нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців у сфері музичної освіти, зокрема, до викладачів вокалу. Сучасний ринок праці потребує від них гнучких професійних навичок, здатності інтегрувати знання про національні вокальні традиції з умінням працювати в різних культурних контекстах. В умовах глобалізації музична освіта все частіше набуває міжкультурного характеру, що вимагає синтезу педагогічних і мистецьких практик різних країн. Особливо важливо це для країн з багатими та унікальними вокальними традиціями, таких як Україна і Китай, де вокальне мистецтво є невід'ємною частиною національної ідентичності.

Водночас, вокальні школи обох країн мають суттєві відмінності у підходах до розвитку вокальної техніки, сценічної та виконавської майстерності, інтерпретації творів, методиках викладання вокалу, що зумовлює потребу в їх глибокому вивченні та взаємному збагаченні. Наприклад, українська вокальна школа базується на традиціях європейського бельканто з акцентом на плавність звуковедення та гармонійність тембру, тоді як китайська зберігає тембральну специфіку голосу, відображаючи національну музичну естетику через орнаментальні мелодії та пентатонічну основу. Відмінності в історичній основі, культурній специфіці, технічних особливостях, вокальній естетиці створюють унікальний контекст для компаративного аналізу та збагачення вокально-педагогічних практик обох країн.

Тема дисертаційного дослідження «Вокальна підготовка майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю за компаративним підходом», обрана Усовою Ганною Анатоліївною, є надзвичайно актуальною. Вона спрямована на підвищення якості підготовки бакалаврів музичного мистецтва шляхом інтеграції найкращих практик обох країн, що дозволяє не тільки зберігати і розвивати національні вокальні традиції, але й розширити методичний інструментарій викладачів вокалу. Окрім того, використання компаративного підходу передбачає вивчення сильних сторін кожної з вокальних шкіл та вироблення стратегії для їх взаємного збагачення, що є необхідним для підвищення якості музичної освіти в обох країнах.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та є складником наукової теми кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми».

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (від 27.10.2022 р., протокол № 4).

3. Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

На наш погляд, найвагомими науковими здобутками дисертаційного дослідження Усової Г.А. є те, що автором вперше науково обґрунтовано методику вокальної підготовки здобувачів вищих закладів різних країн на засадах компаративного підходу з урахуванням кращих надбань різних вокально-освітніх систем та їх інтеграції в цілісну ефективну методику; застосовано провідні ідеї культурологічного, антропологічного та інноваційного підходів з метою врахування художньо-ментальних та індивідуально-типологічних особливостей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, зокрема, в галузі вокальної педагогіки – їх світогляду, мистецьких інтересів і смаків, художньо-національної своєрідності співочих традицій, змісту попередньої музичної й вокальної освіченості та особливостей стану розвитку музичних і вокальних здібностей.

Дисертанткою Усовою Г.А. уточнено сутність поняття «вокально-фахова підготовка» та вперше обґрунтовано компонентну структуру вокальної підготовки бакалаврів музичного мистецтва в єдності особистісно-спонукального, гносеологічно-компетентнісного, вокально-виконавського, рефлексивно-корекційного, фахово-креативного складників; розроблено методичну модель, що містить цільовий, методологічний і методичний блоки експериментальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю до майбутньої вокально-фахової діяльності.

Варто вказати на практичну значущість комплексу інтегровано-інноваційних методів формування в студентів здатності до самостійної й творчої вокально-інтерпретаційної, виконавської, педагогічної й науково-методичної діяльності; обґрунтованого критеріально-діагностичного апарату оцінювання рівнів вокальної підготовленості здобувачів, визначеного в єдності мобілізаційно-особистісного, фахово-когнітивного, технологічно-художнього, аналітико-самовдосконалювального й комунікативно-творчого критеріїв і відповідних показників й ознак їх прояву; представлених в роботі рівневих характеристик вокальної підготовленості здобувачів до фахової діяльності, а також застосування, розробленої здобувачкою, методики в умовах різних національно-освітніх систем – української і китайської.

Представлена методика підготовки здобувачів вищої освіти до вокально-фахової діяльності в різних соціокультурних умовах набула подальшого розвитку та може застосуватися в процесі самоосвіти й самовдосконалення майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, професійних співаків і викладачів вокалу освітніх закладів різного кваліфікаційного рівня, а також у системі підвищення кваліфікації.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Довідка № 2464/24 від 04.11.2024 р. і Хуннаньського університету, Довідка №000/25/743 від 25.11.24.

4. Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 10 публікаціях авторки, виданих українською, англійською та китайською мовами, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 2 – одноосібні, 2 – у співавторстві та 6 – апробаційного характеру, 4 з яких – у співавторстві.

Публікації повно висвітлюють матеріали дисертаційної роботи. Основні наукові положення дисертації та результати проведених досліджень пройшли належну апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Ознайомлення з текстом дисертації Ганни Анатоліївни Усової дає підстави відзначити, що презентовані в дисертації основні положення щодо сутності досліджуваного феномену, змісту, компонентної структури, критеріїв, показників, рівневих характеристик вокальної підготовленості здобувачів до фахової діяльності; наукові підходи та принципи, що стали методологічною основою у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов, методів, форм вокальної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва України і Китаю подано послідовно та переконливо. Результати та висновки, що підтверджують ефективність впровадження авторської методики вокальної підготовки бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю до фахової діяльності за компаративним підходом ґрунтуються на власних дослідженнях дисертантки.

У вступі дисертації кваліфіковано та коректно сформульовано науковий апарат дослідження, де об'єктом став процес вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю, а предметом – методика підготовки українських і китайських здобувачів бакалаврського освітнього ступеня до вокально-фахової діяльності. Здобувачкою чітко визначена мета та п'ять завдань дослідження. Окреслені завдання послідовно реалізуються впродовж усіх етапів дослідження.

Перший розділ дисертації «Теоретичні основи вокальної підготовки майбутніх бакалаврів України і Китаю» містить матеріали щодо розв'язання першого та другого завдань дослідження. Здобувачка слушно зосереджує дослідницьку увагу на категорії «вокальна підготовка», оскільки «відповідно до

потреб і соціального замовлення суспільства процес здобуття професійної освіти вимагає постійного пошуку шляхів його удосконалення» (с. 29).

Спираючись на різні точки зору, що висвітлені в наукових дослідженнях останніх десятиліть, Ганна Анатоліївна обґрунтовано конкретизує сутність досліджуваного феномену, як «процес набуття майбутніми бакалаврами музичного мистецтва світоглядно-музикологічної й психолого-педагогічної освіченості, фонаційно-виконавської й художньо-інтерпретаційної майстерності, вокально-методичної компетентності й досвіду реалізації своїх здобутків у процесі сценічно-виконавської, науково-методичної й креативно-педагогічної діяльності (с. 42). Представлене обґрунтування охоплює не тільки «художньо-виконавській та вокально-педагогічний аспекти підготовки, а й акцентує увагу особливостях їх реалізації в професійно-виконавському, творчो-просвітницькому, науково-методичному, викладацько-практичному різновидах фахової діяльності».

Особливо цінними вважаємо підсумки, здійсненого дисертанткою порівняльного аналізу системи вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в українських і китайських закладах вищої мистецької освіти (п.1.2.). Вони дали можливість авторці схарактеризувати об'єктивні чинники, що впливають на попередню музичну та вокальну підготовку здобувачів, виявити спільні риси та відмінності в організації діяльності мистецько-освітніх установ, підходах до відбору абітурієнтів, проаналізувати переваги та недоліки методів вокальної підготовки та врахувати ці фактори в авторській методиці, що побудована на засадах «взаємодоповнення й збереження принципово важливих національних особливостей, характерних для освіти кожної з країн» (с.81).

Переконливим та вдалим, на наш погляд, є обґрунтування змістових складників вокальної підготовленості здобувачів, представлені особистісно-спонукальним, гносеологічно-компетентнісним, вокально-виконавським, рефлексивно-корекційним і фахово-креативним компонентами (п.1.3).

Відзначимо наукову цінність другого розділу дисертації «Науково-методичні засади вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю за компаративним підходом», де дисертантка висвітлює розв'язання третього завдання дослідження.

Заслуговує схвалення звернення здобувачки до концептуальних положень та настановних ідей компаративного підходу, який набув домінантного значення через можливість застосування технологій порівняльного аналізу, спрямованих на виявлення ключових характеристик вокально-освітніх систем України і Китаю, а також унікальних особливостей кожної з них. Доцільним і важливим є врахування провідних положень культурологічного, антропологічного, інноваційного підходів та обґрунтування комплексу методичних принципів (п.2.1).

Особливо хотілося відмітити, визначені дисертанткою, такі принципи, як: врахування національно-ментальних властивостей здобувачів Сходу й Заходу в процесі їхньої вокальної підготовки; взаємодоповнення й кореляції змісту підготовки здобувачів України і Китаю до вокально-фахової діяльності;

удосконалення змісту вокальної підготовки здобувачів з орієнтацією на задоволення мистецько-освітніх потреб їхнього суспільства; інтеграція транскультурного вокально-освітнього досвіду в національні вокально-освітні системи з урахуванням власних мистецьких традицій і художньо-ментального досвіду здобувачів; активізація здатності до сприйняття інноваційних методик і технологій та їх впровадження у вокально-освітній процес.

Вартісними, на нашу думку, є обґрунтовані Г.А. Усовою педагогічні умови (створення позитивного психологічного клімату занять з урахуванням національного художньо-ментального досвіду та індивідуально-особистісних властивостей здобувачів освіти з України й Китаю; підготовка майбутніх бакалаврів музичного мистецтва до фахової діяльності з врахуванням специфіки завдань інтернаціоналізації вокально-освітнього простору; стимулювання здобувачів до комплементарного й творчого засвоєння змісту вокально-фахової освіти), організаційні форми та методи вокальної підготовки здобувачів, що склали основу авторської методики.

До важливих здобутків варто віднести розв'язання четвертого та п'ятого завдань дослідження, що представлені в третьому розділі дисертації «Експериментально-дослідна робота з вокальної підготовки бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю за компаративним підходом».

Варто відмітити дослідницьку та методичну компетентність дисертантки на етапі розробки діагностичного апарату дослідження. Задля оцінювання рівнів вокальної підготовленості здобувачів до кожного компоненту обрано відповідні критерії, визначено показники та ознаки їх прояву (п.3.1). Виважено обрано діагностичні методи, вироблено механізми кількісних ознак стану вокальної підготовленості респондентів, що дозволило Ганні Анатоліївні схарактеризувати та виявити чотири рівні вокальної підготовленості (творчо-компетентнісний, самостійно-пошуковий, наслідувально-репродуктивний, початково-нестабільний), встановити прогалини, а також виявити певні відмінності в знаннях та вміннях українських та китайських здобувачів (п.3.1., с.155).

Логічним завершенням експериментальної частини дослідження став п.3.2., що висвітлює перебіг та результати впровадження авторської методики вокальної підготовки бакалаврів музичного мистецтва України і Китаю. Без сумніву цінним варто вважати впровадження методики в умовах різних національно-освітніх систем – української і китайської за трьома етапами: мотиваційно-адаптивним, діагностично-формульвальним, компетентнісно-креативним.

Чітка організація практичної роботи дозволила здобувачці верифікувати статистичні розбіжності між даними констатувального та прикінцевого діагностичного зрізів. Для цього були застосовані методи математичної статистики із використанням багатофункціонального критерію Фішера. Результати засвідчили суттєву позитивну динаміку кількісних показників респондентів з усіх експериментальних груп. Це підтвердило ефективність авторської методики вокальної підготовки майбутніх бакалаврів музичного

мистецтва України і Китаю до фахової діяльності на засадах компаративного підходу.

Висновки висвітлюють результати, поставлених Г.А. Усовою завдань.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертація Г.А. Усової добре структурована. Це цілісна, самостійна, завершена праця, що пройшла належну апробацію та відповідає встановленим вимогам щодо оформлення. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень, висновків зрозумілий та доступний для сприйняття.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленої Ганною Анатоліївною Усовою, дисертаційної роботи, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У розділі 1 п.1.1. здійснено аналіз здобутків науковців у галузі розроблення інноваційно-педагогічних технологій навчання вокалу. Враховуючи певні утруднення, що виникають під час пояснення м'язово-вокальних відчуттів та станів, а також особливу складність їх усвідомлення частиною здобувачів, зокрема тих, хто спілкуються з викладачем не на рідній мові, було б доцільно більш активно застосовувати метод візуалізації в процесі роботи над формуванням вокальних навичок. Про цей метод йшлося в теоретичній частині дослідження (а саме – с.37 з посиланням на Ся Цзін).
2. На с.39 зазначено, що актуальною для співаків сьогодні є проблема опанування сучасного вокального репертуару. Однак, у практичній частині дослідження вирішення цього питання не знайшло належного відображення.
3. У роботі здійснено аналіз завдань вокальної підготовки, зокрема, акцентовано увагу на методичний вектор вокальної освіти, необхідність осучаснення організаційно-методичного забезпечення фахової підготовки бакалаврів, а також оновлення навчально-вокального репертуару. Варто було б видати репертуарний збірник, куди б увійшли твори українських, китайських, європейських сучасних композиторів різної складності.
4. У тексті дисертації є посилання на апробацію авторської методики у формі майстер-класів, відкритих занять, концертів здобувачів і самої дисертантки, що підтверджені в Додатках фотокопіями афіш, буклетів і фото концертних виступів. Враховуючи те, що їх текст викладено на китайській, було б доцільно, на наш погляд, додати до них підписи, які б давали більш повну уяву щодо тематики і місця їх проведення, а також складу учасників заходу.
5. Робота не позбавлена поодинокими описок та огріхів технічного характеру.

Висловлені побажання та зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

8. Загальний висновок

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її авторка, Усова Г.А., заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти

Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Ірина Барановська